

Źródła utrzymania i struktura gospodarki

Źródła utrzymania

Według Narodowego Spisu Powszechnego, w 2002r. na terenie 11 analizowanych gmin funkcjonowało 21 815 gospodarstw domowych. **W ponad 44% gospodarstw domowych, podstawowy dochód stanowią niezarobkowe źródła utrzymania**, czyli emerytury, renty, zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki pomocy społecznej itp., przy czym 26% stanowią gospodarstwa żyjące z emerytur, 8% z rent z tytułu niezdolności do pracy a 10% z różnego rodzaju zasiłków. Dochód z pracy, czy to najemnej czy na własny rachunek, osiągało w 2002 r. 55% gospodarstw domowych, przy czym 19% stanowiły rodziny utrzymujące się z pracy na własnej roli. Szczegółowe dane o źródłach utrzymania w regionie, wraz z porównaniami z danymi dla Polski, przedstawia Tab. II.13.

Tabela II.13. Główne źródła dochodów gospodarstw domowych regionu gąbińsko-włocławskiego według spisu powszechnego 2002 r. [%].

Źródła utrzymania	region	Polska	(a-b)/b
	a	b	[%]
Praca na własny rachunek w swoim gosp. rolnym	19,19	4,95	287
Praca najemna poza rolnictwem, w sektorze prywatnym	16,49	20,04	-18
Niezarobkowe - emerytura rolna	13,86	3,09	349
Niezarobkowe - emerytura pracownicza, kombatancka i pochodne	12,51	21,15	-41
Praca najemna poza rolnictwem, w sektorze publicznym	12,49	19,54	-36
Niezarobkowe - renta z tytułu niezdolności do pracy	8,03	8,99	-11
Praca na własny rachunek poza rolnictwem	4,38	6,26	-30
Niezarobkowe - renta rodzinna	3,44	4,11	-16
Niezarobkowe - zasiłek dla bezrobotnych	2,56	1,58	63
Niezarobkowe - inne niezarobkowe źródło	1,85	2,67	-31
Niezarobkowe - zasiłek pomocy społecznej	1,52	1,10	38
Praca najemna w rolnictwie, w sektorze prywatnym	1,39	0,57	142
Na utrzymaniu	1,27	4,07	-69
Niezarobkowe - renta socjalna	0,34	0,31	13
Praca na własny rachunek w rolnictwie, poza swoim gosp. rolnym	0,31	0,10	209
Praca najemna w rolnictwie, w sektorze	0,25	0,19	36

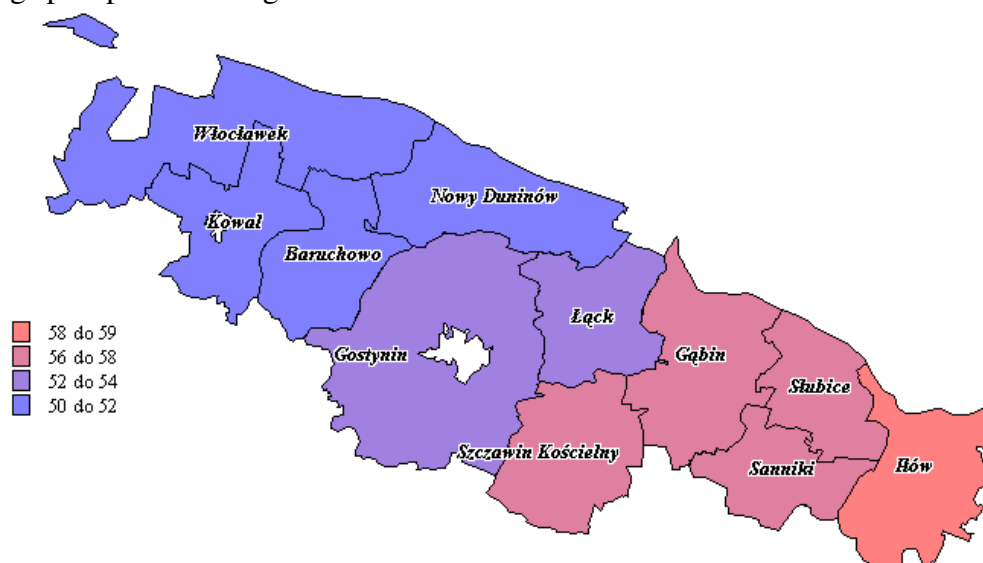
publicznym			
Dochody z własności	0,07	0,14	-49
Nieustalone	0,04	1,05	-96
Dochody z najmu	0,01	0,10	-86

Największe różnice między danymi dla regionu a tymi dla całego kraju wynikają, co nie może dziwić, ze znacznie większego znaczenia rolnictwa w gospodarce regionu. W regionie *z rolnictwa i emerytur rolniczych utrzymuje się w sumie 35% rodzin, podczas gdy w Polsce jedynie 9%*, czyli czterokrotnie mniej. Wyższy niż przeciętnie w kraju jest także udział gospodarstw domowych utrzymujących się z zasiłku dla bezrobotnych (o 63%), zasiłku pomocy społecznej (o 38%) oraz z renty socjalnej (o 13%). Z kolei odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy poza rolnictwem wynosi w regionie 33% a w kraju 45%.

Zróznicowanie przestrzenne

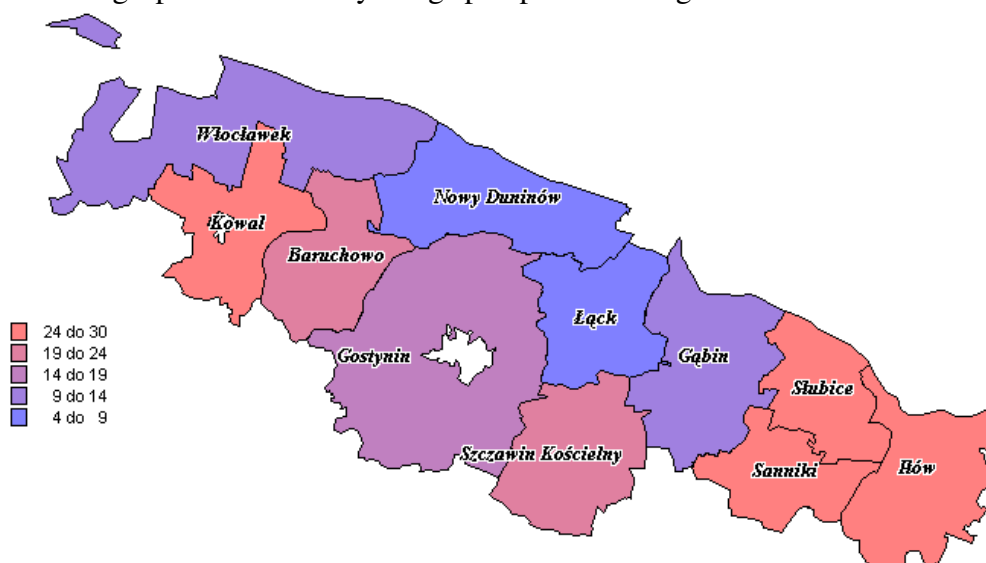
Blizsze przyjrzenie się danym o źródłach utrzymania pozwala dostrzec dość wyraźne zróznicowanie przestrzenne w ramach regionu. Można przypuszczać, że wiąże się ono z różnorodnością warunków przyrodniczych, z oddziaływaniem sąsiednich aglomeracji, płockiej i włocławskiej, oraz ze spuścizną po dawnych państwowych gospodarstwach rolnych. Udział gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy waha się od 50% do 59%, przy czym najlepiej pod tym względem sytuacja wygląda na rolniczym południu regionu a gorzej w gminach leśnych i gminach sąsiadujących z miastami (Włocławek, Łąck, Gostynin, Kowal) oraz w Gąbinie, jedynej gminie miejsko-wiejskiej obszaru opracowania (Rys. II.12)

Rysunek II.12. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy wg spisu powszechnego 2002 r.

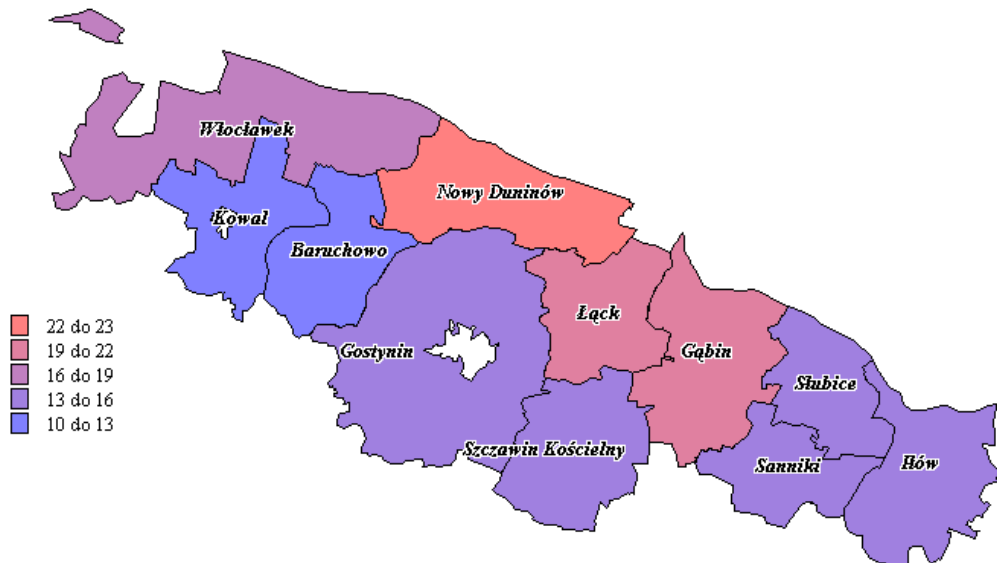

Opisaną zmienność w sporej mierze wyjaśnia udział gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy we własnym gospodarstwie rolnym. Odsetek takich rodzin waha się od 5% w Nowym Duninowie do 30% w gminie Iłów (Rys. II.13). Gminami, które zamazują korelację pomiędzy udziałem rolnictwa indywidualnego w utrzymaniu ludności a odsetkiem rodzin żyjących z pracy, są przede wszystkim Kowal i Baruchowo, gdzie mimo dużego znaczenia indywidualnego rolnictwa odsetek rodzin żyjących z pracy jest dość niski. Taki stan rzeczy w tych gminach jest związany z najniższym w regionie udziałem rodzin utrzymujących się z pracy w sektorze prywatnym poza rolnictwem, co obrazuje Rys. II.14. Stosunkowo wysokim udziałem takich rodzin cechują się natomiast gminy Łąck, Gąbin i Nowy Duninów. Jest to związane między innymi z bliskością Płocka, który może dla części mieszkańców tych gmin być miejscem pracy, ale także z miejsko-wiejskim charakterem gminy Gąbin i z faktem funkcjonowania na terenie gminy Łąck przynajmniej dwóch znaczących zakładów przemysłowych. W przypadku gmin Łąck i Nowy Duninów można mówić także o wpływie zatrudnienia w usługach okołoturystycznych.

Rysunek II.13. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy w swoim gospodarstwie rolnym wg spisu powszechnego 2002 r.

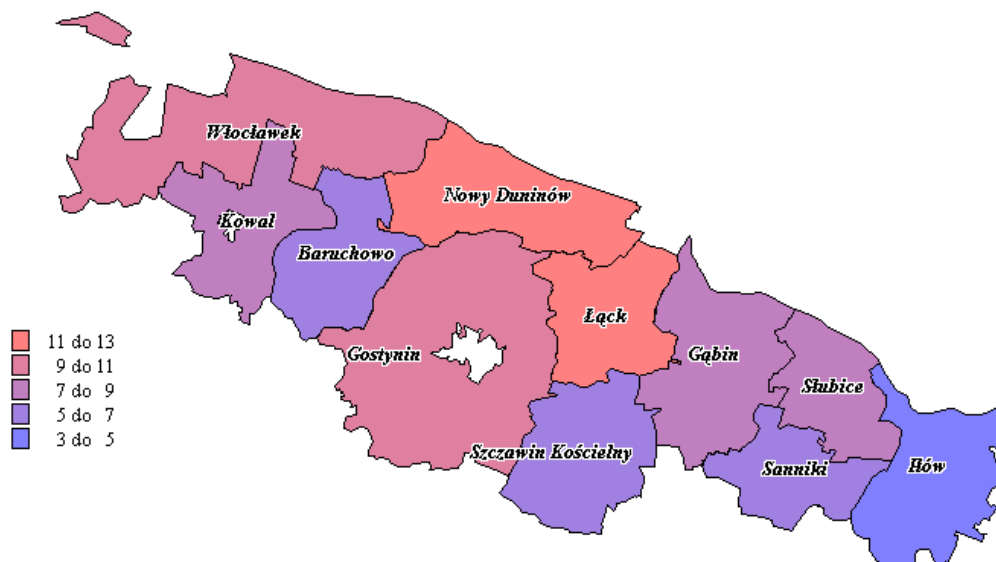

Rysunek II.14. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy poza rolnictwem w sektorze prywatnym wg spisu powszechnego 2002 r.

Rys. II.15 przedstawia zróżnicowanie geograficzne odsetka rodzin utrzymujących się głównie ze źródeł niezarobkowych, mogących wskazywać na bardzo trudną sytuację materialną osób w wieku przedemerytalnym (renta rodzinna, renta socjalna, zasiłek dla bezrobotnych, zasiłek pomocy społecznej). Rodziny takie stanowią w sumie niecałe 8% wszystkich gospodarstw domowych w regionie, natomiast ich odsetek waha się od 3% w rolniczym Hówie do 12% w najbardziej zalesionym Nowym Duninowie. Współczynnik korelacji r^2 między udziałem rodzin żyjących z takich źródeł a stopniem lesistości jest wysoki i wynosi 0,57, przy czym jedyną gminą, która wyraźnie wyłamuje się z tej zależności, jest Baruchowo, gdzie sytuacja jest znacznie lepsza, niż wynikałoby to z lesistości.

Rysunek II.15. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się z renty socjalnej, renty rodzinnej, zasiłku dla bezrobotnych lub zasiłku z pomocy społecznej wg spisu powszechnego 2002 r.

Reasumując, *ludność gmin, w których rolnictwo odgrywa mniejszą rolę jako źródło dochodu a lesistość jest większa, w mniejszym stopniu utrzymuje się z pracy i częściej niż ludność gmin rolniczych zmuszona jest do polegania na źródłach dochodów mających charakter pomocy społecznej.*

Aktywność ekonomiczna

Wg danych z ostatniego spisu powszechnego, w 2002 r. 57% ludności regionu w wieku 15 lat i więcej w była aktywna ekonomicznie, czyli pracowała lub poszukiwała pracy.

Poziom zatrudnienia nie odbiegał od średniej dla całego kraju i wynosił w 2002 roku blisko 44,6% (średnia krajowa 44,1%), zaś stopa bezrobocia tj. stosunek liczby bezrobotnych do ogółu aktywnych ekonomicznie, wyniosła 21,4%, czyli nieco więcej niż w kraju (19,7%).

Bezrobocie strukturalne

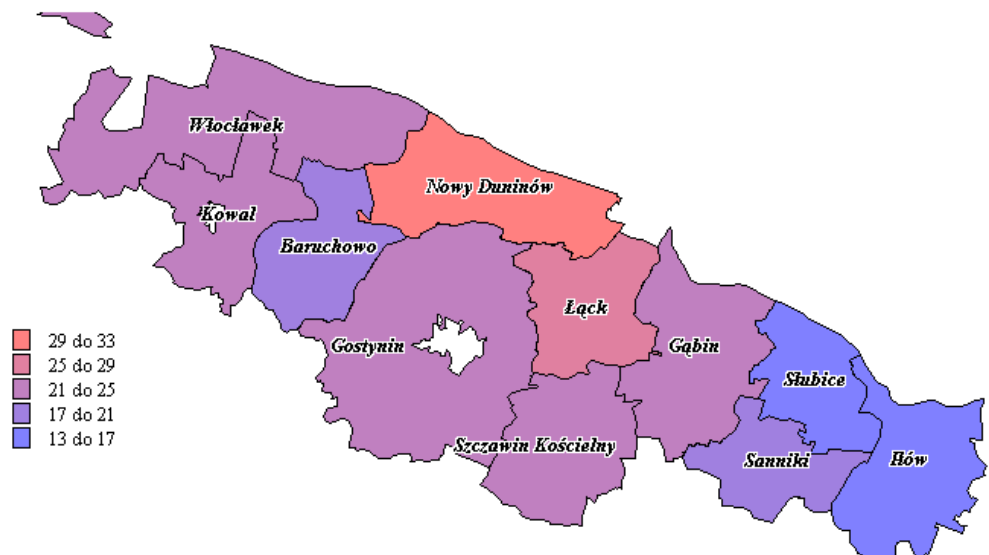
Fragment obszaru ZSROW obejmujący część powiatu włocławskiego (gminy: Kowal, Baruchowo oraz Włocławek) jest zagrożony wysokim bezrobociem strukturalnym według wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia powiatów (gmin) zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym. (Dz.U. z dnia 27 grudnia 2001 r.)

Geografia bezrobocia

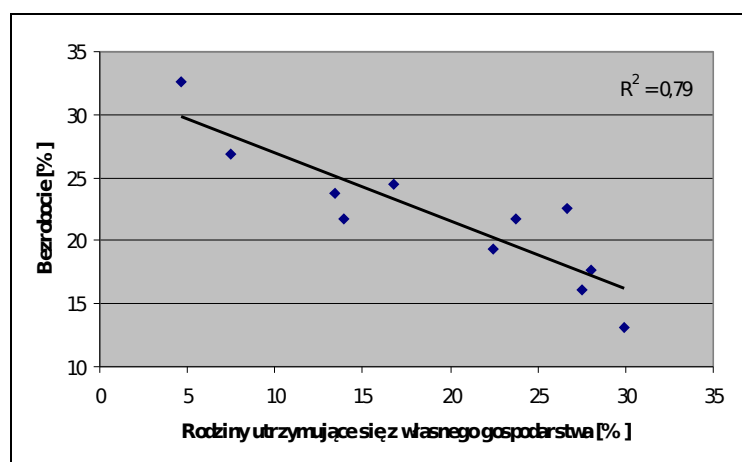
Rzeczywiste rozmieszczenie obszarów wysokiego bezrobocia w 2002 r. przedstawia Rys. II.16. Ma ono bardzo mało wspólnego z treścią cytowanego wyżej Rozporządzenia, za to bardzo wiele z jednej strony z lesistością a z drugiej ze znaczeniem rolnictwa indywidualnego jako źródła utrzymania. Wskaźnik korelacji r^2 stopy bezrobocia z tym pierwszym

wskaźnikiem wynosi 0,70 a z drugim – aż 0,79. Oznacza to, że *poziom bezrobocia jest niemal idealnie odwrotnie proporcjonalny do odsetka rodzin utrzymujących się z pracy we własnym gospodarstwie rolnym*, co widać wyraźnie na Rys. II.17.

Rysunek II.16. Stopa bezrobocia w gminach regionu gąbińsko-włocławskiego wg spisu powszechnego z 2002 r.

Rysunek II.17. Zależność pomiędzy odsetkiem rodzin utrzymujących się z pracy we własnym gospodarstwie rolnym a stopą bezrobocia w gminach regionu gąbińsko-włocławskiego wg spisu powszechnego z 2002 r.

Rozpiętość skali bezrobocia w regionie w 2002 r. wynosiła od 13% w rolniczym Iłowie do ponad 33% w leśnym Nowym Duninowie. Jeśli chodzi o liczby bezwzględne, to w 2004 r. w całym regionie

zarejestrowanych bezrobotnych było 8253, w tym 1805 w gminie Gostynin i 1255 w Gąbinie. W pozostałych, mniej ludnych gminach liczba bezrobotnych wynosiła poniżej tysiąca.

**Podmioty
wg sektorów**

Według danych GUS, na koniec 2004 działalność gospodarczą w regionie prowadziło 3 730 podmiotów, z czego zdecydowaną większość (96%) stanowiły podmioty sektora prywatnego. W sektorze państwowym dominowały (84%) jednostki budżetowe i komunalne, natomiast w prywatnym - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (84%). Liczebność podmiotów gospodarczych według sektorów przedstawia Tab. II.14. Z tabeli tej wynika, że w okresie 1995-2004 nastąpił niemal dwukrotny wzrost liczby podmiotów, zarówno w sektorze publicznym jak i w prywatnym.

Tabela II.14. Zmiany liczebności podmiotów gospodarki narodowej według sektorów.

Rodzaje jednostek gospodarczych		1 995	2 004	04/95 [%]	04- 95
Ogółem		1 989	3 730	188	1741
SEKTOR PUBLICZNY	Sektor publiczny ogółem	90	146	162	56
	jednostki prawa budżetowego państwowe i komunalne ogółem	30	123	410	93
	gospodarstwa pomocnicze	1	2	200	1
	przedsiębiorstwa państwowe	2	0	0	-2
	spółki prawa handlowego	3	5	167	2
	spółki z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	-	0
SEKTOR PRYWATNY	Sektor prywatny ogółem	1 899	3 584	189	1 685
	osoby fizyczne	1 592	3 008	189	1416
	spółki prawa handlowego	39	91	233	52
	spółki z udziałem kapitału zagranicznego	9	20	222	11
	spółdzielnie	60	59	98	-1
	fundacje	1	3	300	2
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	6	123	2050	117

Źródło: Dane GUS

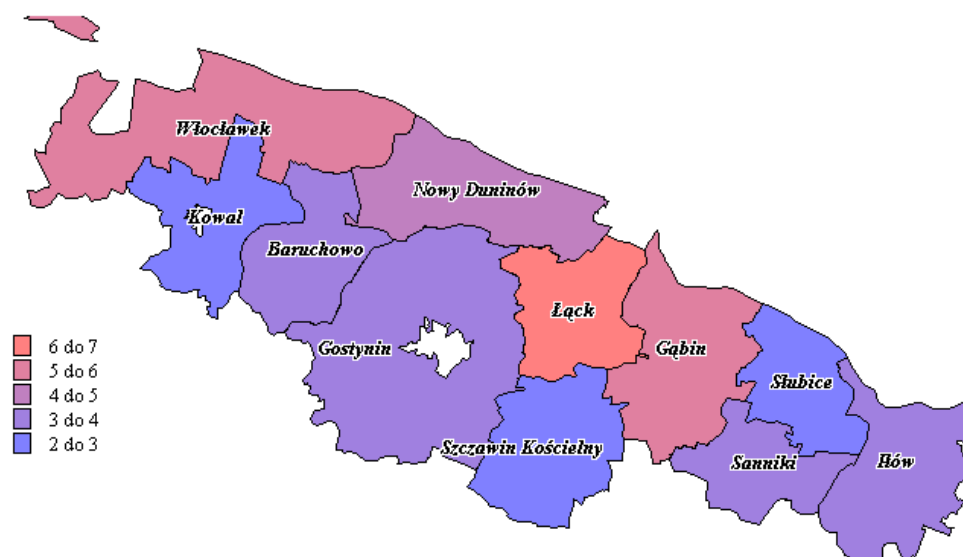
Sektor MŚP

Zważywszy, że za małe przedsiębiorstwa uważa się te, które zatrudniają do 50 osób a z średnie – takie, które zatrudniają do 250 osób, można z dużą dozą pewności stwierdzić, że 100% wszystkich firm w obszarze objętym ZSRW reprezentuje sektor MSP.

**Zakłady
os. fizycznych**

Działalność gospodarcza osób fizycznych ma z kilku powodów szczególne znaczenie. Po pierwsze, zakłady osób fizycznych stanowią olbrzymią większość wszystkich podmiotów gospodarczych. Po drugie, z punktu widzenia zawartych w NPR i SPO celów przemian na wsi, najbardziej pożądanymi formami przedsiębiorczości na terenach wiejskich są mikroprzedsiębiorstwa i małe firmy. Wreszcie, jako, że w statystykach GUS dotyczących zatrudnienia na poziomie gmin nie są ujmowane osoby pracujące w zakładach zatrudniających poniżej 10 osób, liczebność zakładów osób fizycznych jest jedynym dostępnym, choć niewątpliwie dalekim od doskonałości, wskaźnikiem zatrudnienia w tym segmencie małych przedsiębiorstw.

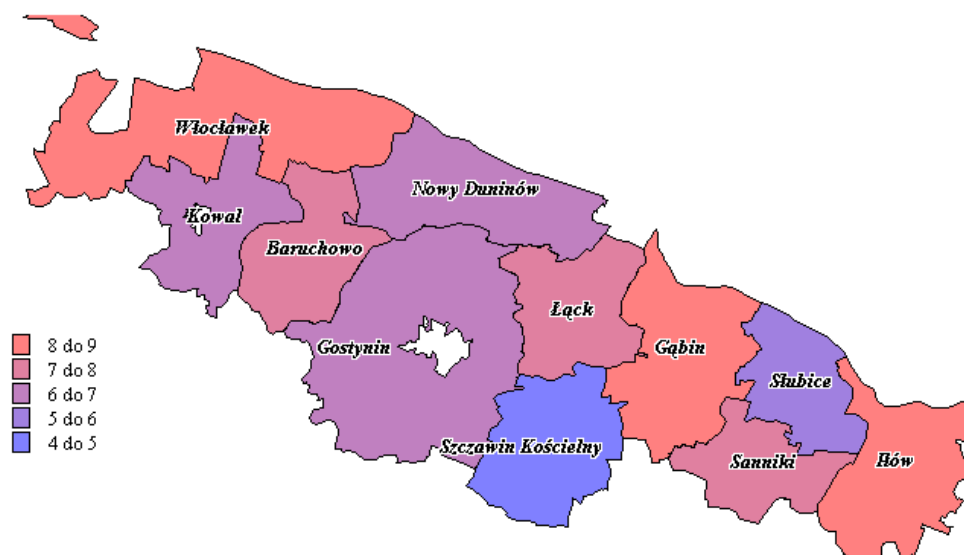
Rysunek II.18. Liczba zakładów osób fizycznych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 1995 r.

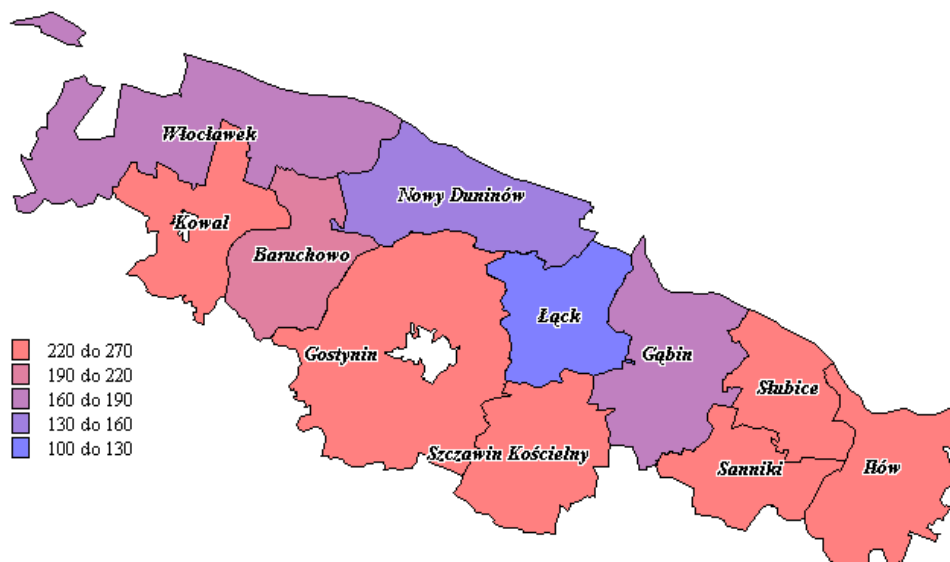
Graficzną analizę sytuacji w tym kluczowym dla dywersyfikacji dochodów obszarze przedstawiają rysunki II.18-II.20. W 1995 r. (Rys. II.18) liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym wahała się od 3 do 7 i była wyraźnie wyższa w sąsiedztwie dużych miast (gminy Łąck i Włocławek) oraz w jedynej miejsko-wiejskiej gminie Gąbin. Wydaje się dość oczywiste, że w pierwszych latach transformacji motorem rozwoju mikroprzedsiębiorczości była możliwość działania w środowisku miejskim. Jednak po dziesięciu latach (Rys.II.19) we wszystkich gminach nastąpił znaczny wzrost, lecz dysproporcje między gminami zmniejszyły się. Chociaż pod względem mikroprzedsiębiorczości gminy Gąbin, Łąck

i Włocławek nadal prezentowały się bardzo dobrze, do tej czołówki dołączyło kilka typowo rolniczych gmin, w tym Iłów, Sanniki i Baruchowo. Tę zmianę sytuacji najdobitniej podkreśla analiza dynamiki powstawania firm osób fizycznych w regionie, przedstawiona na Rys. II.20. W porównaniu z przodującymi w pierwszej połowie lat 90'tych terenami podmiejskimi, w ostatnim dziesięcioleciu gminy rolnicze wyraźnie przyspieszyły, zwiększając liczebność mikrofirm dwu-, a nawet niemal trzykrotnie, podczas gdy w gminach podmiejskich liczba takich zakładów wzrosła jedynie o 30-60%. Może to świadczyć z jednej strony o wyczerpywaniu się prostych rezerw rozwojowych wynikających z samego sąsiedztwa miast a z drugiej o autentycznych, wyraźnych tendencjach do dywersyfikacji dochodów na terenach typowo rolniczych. Oczywiście, należy przy tym pamiętać, że na uzyskany obraz składają się także i inne procesy, w tym praktyka odchodzenia z pracy etatowej i zakładania mikrofirm przez osoby, które w rzeczywistość nadal pracują jedynie dla swojego dotychczasowego pracodawcy (np. pielęgniarki, sprzątające, robotnicy rolni itd.). Ta coraz częstsza w ostatnich latach praktyka ma na celu obniżenie kosztów pracy a dokładnie ubezpieczeń społecznych.

Rysunek II.19 Liczba zakładów osób fizycznych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2004 r.

Rysunek II.20 Przyrost liczby zakładów osób fizycznych w latach 1995-2004 [1995 r. = 100].

Podmioty wg sekcji

Na 3730 podmioty gospodarcze zarejestrowane w 2004 r., 34% stanowiły podmioty reprezentujące sekcję G, czyli handel hurtowy, detaliczny i naprawy. Poza tym dość licznie reprezentowane były budownictwo (10%), rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo (10%), działalność produkcyjna (9%) oraz transport, gospodarka magazynowa i łączność (8%). Trzy sekcje usług nierynkowych (administracja publiczna i obrona, edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna) łącznie stanowiły 9% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Podmioty gospodarcze reprezentujące pozostałe 9 sekcji stanowiły 20% wszystkich zarejestrowanych podmiotów.

Największa liczba podmiotów znajduje się w jedynej miejsko-wiejskiej gminie Gąbin (672) i najludniejszej gminie Gostynin (554), Najmniej podmiotów zarejestrowanych jest w Szczawinie Kościelnym i Nowym Duninowie (po 193).

Szczegółowe dane dotyczące liczebności podmiotów gospodarki narodowej w latach 1995 i 2004 r. oraz dynamiki zmian w tym okresie przedstawia Tab. II.15.

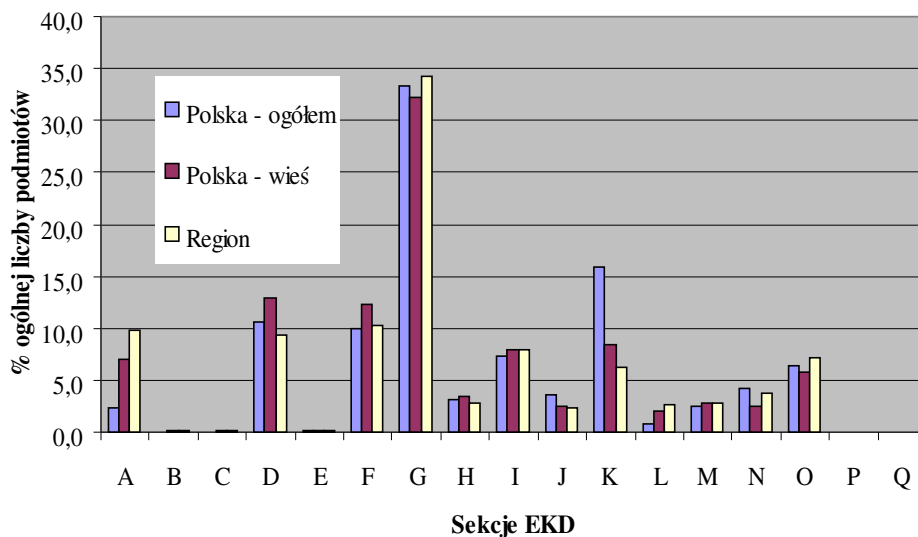
Ze względu na olbrzymie zróżnicowanie podmiotów gospodarczych pod względem skali działalności gospodarczej i wielkość zatrudnienia, sama liczebność podmiotów w poszczególnych sekcjach tak naprawdę niewiele mówi o gospodarce regionu. Bardziej interesujące jest natomiast porównanie regionalnej struktury liczebności podmiotów według sekcji z analogicznymi danymi dla całego kraju i dla terenów wiejskich w Polsce (Rys. II.21). Okazuje się, że pod tym względem region stanowi niemal dość wierne odzwierciedlenie polskiej wsi.

Tabela II.15. Zmiany liczebności podmiotów zarejestrowanych w poszczególnych sekcjach EKD w latach 1995-2004.

Sekcje EKD	1995	2004	04/95 [%]
Handel hurtowy i detaliczny [sekcja G]	828	1276	154
Budownictwo [sekcja F]	181	385	213
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo [sekcja A]	95	368	387
Działalność produkcyjna [sekcja D]	356	350	98
Transport i łączność [sekcja I]	166	294	177
Pozostała działalność usługowa [sekcja O]	87	268	308
Obsługa nieruchomości i wynajem [sekcja K]	66	231	350
Ochrona zdrowia i opieka społeczna [sekcja N]	38	138	363
Hotele i restauracje [sekcja H]	81	107	132
Edukacja [sekcja M]	63	103	163
Administracja publiczna i obrona narodowa [sekcja L]	8	101	1 263
Pośrednictwo finansowe [sekcja J]	16	88	550
Górnictwo, kopalnictwo [sekcja C]	0	8	-
Rybołówstwo, rybactwo [sekcja B]	1	7	700
Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę [sekcja E]	3	6	200
Razem	1989	3730	188

Źródło: Dane GUS

Rysunek II.21. Porównanie struktury gospodarczej regionu, polskiej wsi oraz Polski ogółem na podstawie udziału poszczególnych sekcji EKD w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w 2004 r.

Sekcjami, których udział w regionie jest wyraźnie (ponad 25%) większy niż średnio na polskiej wsi, są:

- B - Rybołówstwo, rybactwo (+107%)
- C - Górnictwo, kopalnictwo (+73%)
- N - Ochrona zdrowia i opieka społeczna (+52%)
- A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (+40%)
- L - Administracja publiczna i obrona narodowa (+37%)

Z kolei sekcjami, których udział w regionie jest wyraźnie (ponad 25%) mniejszy niż średnio na polskiej wsi, są:

- K – Obsługa nieruchomości (-27%)
- D – Działalność produkcyjna (-27%).

Warto odnotować, że *wśród sekcji wyróżniających obszar objęty Strategią nie ma Sekcji H (hotele i restauracje), chociaż władze lokalne, a także mieszkańcy, postrzegają swoją ziemię jako region turystyczny i mimo tego, że znaczne obszary regionu mają obiektywnie dobre warunki naturalne do rozwoju turystyki*. Może to świadczyć o niskim stopniu wykorzystania naturalnego potencjału. Należy jednak pamiętać, że stanowiące znaczną część bazy turystycznej dawne zakładowe ośrodki wypoczynkowe mogą mieć siedziby poza regionem. Tak jest np. w mazurskich Kruklankach, gdzie funkcjonuje szereg dużych ośrodków zarejestrowanych poza terenem gminy. Porównanie regionu ze znanymi gminami turystycznymi w Polsce przedstawia Tab.II.16.

Tabela II.16 Udział sekcji H (hotele i restauracje) w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w wybranych gminach turystycznych Polski i w regionie gąbińsko-włocławskim.

Miejsce	Udział sekcji H	Region turystyczny
Mielno	52,6%	Bałtyk

Mikołajki	13,5%	Wielkie Jeziora Mazurskie
Istebna	11,4%	Beskid Śląski
Białobrzegi	11,2%	Zalew Zegrzyński
Brańszczyk	4,0%	Nadbużański PK
Jeleniewo	3,4%	Suwalszczyzna
Region	2,9%	Wisła, Pojez. Gostyńskie
Kampinos	1,4%	Kampinoski PN
Kruklanki	0,5%	Mazury Garbate

Miejsca pracy

W ostatecznym rozrachunku tym, co najlepiej ilustruje społeczne znaczenie poszczególnych branż gospodarki jest liczba tworzonych przez nie miejsc pracy. Niestety, te podstawowe dane są dla gmin bardzo niepełne, ponieważ dla tego poziomu GUS nie publikuje informacji o zatrudnieniu w dwóch podstawowych obszarach, tj. w mikroprzedsiębiorstwach (do 9 osób) i rolnictwie indywidualnym. W tej sytuacji liczbę miejsc pracy w poszczególnych obszarach gospodarki i ewentualne tendencje w tym zakresie można szacować jedynie orientacyjnie, posiłkując się opublikowanymi danymi ze spisów rolnych 1996 i 2002, które jednak były wykonywane według różnych metodyk, oraz ogólnopolskimi wskaźnikami przeciętnego zatrudnienia w zakładach osób fizycznych, publikowanymi przez GUS w raportach tematycznych dotyczących tego obszaru. Próbę takiego szacunku przedstawia Rys.II.22.

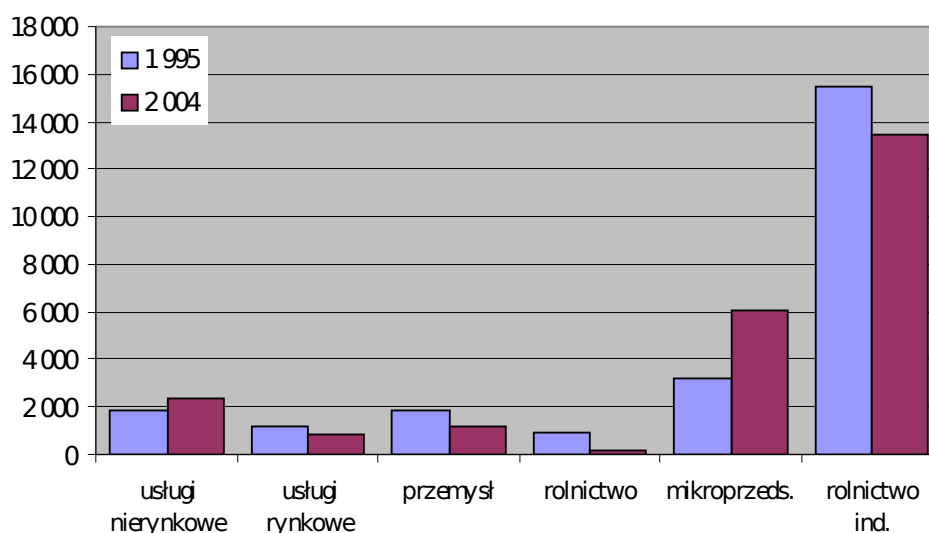
Szacuje się, że w 1995 r. liczba miejsc pracy wynosiła 24 500, z czego 63% stanowiły miejsca pracy w rolnictwie indywidualnym, 24% - w zakładach zatrudniających ponad 9 osób (dalej zwanych zakładami większymi) a 13% w zakładach osób fizycznych, dalej zwanych mikrofirmami.

W segmencie zakładów większych, wśród 5909 miejsc pracy 1891 (32%) stanowiły miejsca pracy w usługach nierynkowych, 1871 (32%) – miejsca pracy w przemyśle, 1194 (20%) – w usługach rynkowych a 953 (16%) – w rolnictwie. W ciągu jednej dekady liczba miejsc pracy w sektorze większych zakładów zmalała o 1239 (tj. o 21%), przy czym najbardziej drastyczny spadek zatrudnienia nastąpił w rolnictwie (769 utraconych miejsc pracy, tj. 81% stanu z 1995 r.) a mniejszy w przemyśle (odpowiednio 659 i 35%) oraz usługach rynkowych (317 i 27%). Jedynym działem, w którym nastąpił wzrost zatrudnienia (506 nowych miejsc pracy, względny wzrost o 27%) był sektor usług nierynkowych.

W tym samym okresie liczba miejsc pracy w mikrofirmach wzrosła przypuszczalnie o około 2800 (przy założeniu, zgodnie z ogólnopolskimi

raportami GUS, że w każdym z takich zakładów przeciętnie pracują 2 osoby), natomiast liczba pracujących w rolnictwie indywidualnym mogła zmaleć o około 2000. Należy podkreślić, że liczby dotyczące pracy w rolnictwie są najmniej pewne ze względu na różne metodyki spisów rolnych 1996 i 2002 oraz uzależnienie wyników od indywidualnej oceny własnego wkładu pracy w gospodarstwo przez poszczególnych respondentów. Dość powiedzieć, że według spisu z 1996 r. w regionie w rolnictwie indywidualnym pracowało około 19 tysięcy ludzi a wg spisu z 2002 r. około 11 tysięcy osób pracowało wyłącznie lub głównie w rolnictwie. Przyjęte w niniejszym opracowaniu liczby są szacunkami wynikającymi z porównania obu metodyk i oceny rzeczywistych zjawisk, jakie w tym czasie zaszły w rolnictwie.

Rysunek II.22. Dynamika liczby miejsc pracy w wybranych obszarach gospodarki regionu w okresie 1995-2004 (szacunki własne na podst. Danych

GUS).

Jeżeli powyższe szacunki są prawdziwe, to ogólna liczba miejsc pracy w regionie zmniejszyła się w omawianym okresie o około 500, tj. o około 2%, a struktura gospodarki zmieniła się tak, że:

- *wyraźnie zmalała rola zakładów większych (spadek udziału w zatrudnieniu z 24% do 19%)*
- *zauważalnie zmalała rola gospodarstw indywidualnych (spadek udziału w zatrudnieniu z 63% do 56%)*
- *ogromnie wzrosła rola mikrofirm (wzrost udziału w zatrudnieniu z 13% do 25%).*

Opisane zmiany bardziej szczegółowo przedstawia Tab.II.17.

Udział rolnictwa indywidualnego w tworzeniu miejsc pracy wynosi 56%, natomiast odsetek rodzin utrzymujących się z pracy we własnym gospodarstwie w ogólnej liczbie rodzin żyjących z pracy wynosi 35%. Oznacza to, że *znaczna część miejsc pracy w rolnictwie nie wystarcza do zapewnienia bytu* rodzinom. Można przypuszczać, że *ten stan rzeczy spowodowany jest dwoma nawzajem oddziałującymi na siebie czynnikami, a mianowicie niską rentownością produkcji rolnej i tak zwanym ukrytym bezrobociem* w gospodarstwach indywidualnych.

Powyższa konstatacja stawia w innym świetle prezentowane na poprzednich stronach dane o bezrobociu i rodzinach żyjących z pomocy socjalnej. W statystykach dotyczących tych zjawisk gminy rolnicze wypadają zdecydowanie lepiej niż gminy podmiejskie i leśne. Wydaje się, że może to być związane z między innymi z „amortyzującą” rolą ukrytego bezrobocia w rolnictwie indywidualnym.

Tabela II.17. Zmiany struktury zatrudnienia w regionie gąbińsko-włocławskim w latach 1995-2004

Obszar	1995	2004	zmiana
	%		
usługi nierynkowe >9 os.	7,7	9,9	28,9
usługi rynkowe >9 os.	4,9	3,6	-25,3
przemysł > 9 os.	7,6	5,0	-34,1
rolnictwo > 9 os.	3,9	0,8	-80,4
mikrofirmy do 9 os.	12,9	24,9	92,1
rolnictwo indywidualne	63,0	55,8	-11,4